HE 145/2022 vp julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lähtökohdat

- Yleislainsäädäntö, jonka perusteella viranomainen voi ratkaista hallintoasian automaattisesti (-> PeVL 7/2019 vp, EOA, OKA)
- Valtiosääntöiset reunaehdot
  - Julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia (PL 2.3 §)
  - Automaattisen päätöksenteon on oltava valvottua ja oikeudellisesti kontrolloitua
  - Massaluonteisessakaan toiminnassa ei saa vaarantaa hyvän hallinnon vaatimuksia tai asianosaisen oikeusturvaa (PL 21 §)
  - Käsittelyn julkisuus ja läpinäkyvyys on varmistettava (PL 12.2 §, 21 §)
  - Virkavastuun on toteuduttava, eikä se saa olla näennäistä tai keinotekoista (PL 118 §)
- EU:n tietosuojasääntelyn reunaehdot
  - Lakiperusta automaattisille päätöksille ja asianmukaiset suojatoimet

Hallintolaki

- Automaation salliva ja rajaava sääntely
  - Hallintoasia voidaan ratkaista automaattisesti siltä osin kuin se ei edellytä tapauskohtaista harkintaa.
  - Ratkaisu on tehtävä ihmisen määrittelemien käsittelysääntöjen perusteella.
  - Sääntely ei rajoita avustavan automaation käyttämistä.
- Oikeussuojaedellytys
  - Päätöksen kohteena olevalla luonnollisella henkilöllä on oltava mahdollisuus maksuttomaan oikaisuvaatimukseen.
  - Mahdollisuutta oikaisuvaatimukseen ei kuitenkaan edellytetä, jos automaattisella ratkaisulla hyväksytään asianosaisen vaatimus, joka ei koske toista asianosaista.
  - Edellytys vahvistaa oikeusturvaa ja toimii erityisenä EU:n tietosuojasääntelyn edellyttämänä suojatoimena.
- Läpinäkyvyys
  - Päätöksen kohteelle on ilmoitettava, että asia on ratkaistu automaattisesti ja ilmoitettava, mistä automaatiota koskeva käyttöönottopäätös on saatavissa.

Tiedonhallinta ja palveluautomaatio

- Automaation käyttöä, valvontaa ja tiedonhallintaa koskeva sääntely (tiedonhallintalaki)
  - Virkavastuun kohdentuminen ja asianmukaisen asiankäsittelyn varmistaminen
- Palveluautomaation ja automaattisen päätöksenteon suhdetta selkeyttävä sääntely (digipalvelulaki)
  - Hyvän hallinnon, mm. neuvontavelvollisuuden, toteuttaminen

Voimaantulo

- Ehdotetaan tulevan voimaan 1.1.2023
- Siirtymäajat tällä hetkellä automaatiota käyttäville viranomaisille 12-18 kk